

InfoMigjorn

Butlletí digital
sobre llengua
catalana

Núm. 1.290

Dimarts, 5 de juliol del 2016

SUMARI

- 1 Eugeni S. Reig ► El valencià de sempre: emmoixamat
- 2 Jordi Badia i Pujol ► Sisplau, esclar, perxò, perquè, perllà... i nar-hi nant
- 3 Maria Cucurull ► Sóc radical
- 4 Magí Camps ► N. del t.
- 5 Gabriel Bibiloni ► Els castellanismes de la ràdio i la televisió públiques de Catalunya
- 6 Toni Barceló ► Pompeu Fabra, l'autoritat admirada pel valencianisme
- 7 Lluís Marquet ► Els substantius postverbals en -e
- 8 Estudis Romànics ► Sumari del volum 38, 2016
- 9 Enllaços

Avís / Durant els mesos de juliol i setembre, InfoMigjorn es publicarà només els dimarts.

InfoMigjorn és un butlletí setmanal que distribueix missatges informatius relacionats amb la llengua catalana.

Elaborat i distribuït per la Xarxa de Mots. Edició d'aquest número: Jordi Palou i Ramon Torrents.

Subscripcions: <http://migjorn.cat/alta.php> Adreça de contacte: infomigjorn@migjorn.cat   @InfoMigjorn

1 El valencià de sempre: emmoixamat

Eugeni S. Reig

El valencià de sempre (Alzira: Bromera, 2015), pàg. 259

emmoixamat

Molt flac, exageradament flac, molt eixut de carns. *Era un senyor molt vellet, alt, emmoixamat, totalment pelat, amb ulleres, molt educat i molt amable. Un ancià venerable i enxisador, la veritat.*

Enric Valor usa la variant *amoixamat*. En la rondalla “El llenyater de Fortaleny” podem llegir:

Quan s’acostà ja el termini que a la vida de Ben Paulo havia concedit el Senyor, el llenyater va envellir de pressa; en manera que, a l’arribar l’any 1013, estava blanc de cabells, amoixamat de carns i es cansava bastant de manejar el fes i la destraleta, com no li havia esdevingut mai.

La variant *amoixamat* l’empra també el suecà Víctor Labrado. En *Llegendes de la ciutat de València* trobem:

El trobareu amoixamat i disminuït respecte del que devia ser en els seus millors temps.

Les paraules *emmoixamat* i *amoixamat*, totes dues d’ús habitual en valencià, no les arreplega cap diccionari.

En valencià també es diu: acartonat, amoixamat, secallós

La llengua estàndard sol emprar: apergaminat, eixarreït, escardalenc, secalló, secardí

En castellà es diu: *acecinado, acartonado, amojamado, cenceño, enjuto*

Vegeu també els mots [llarg i prim](#), [parent d'en Bufa](#), [esprimatxat -ada](#), [secardí -ina](#), [escanyolit -ida](#), [ser un secall](#), [mitjacerilla](#), enviats fa uns dies a **RodaMots**.

2 Sisplau, esclar, perxò, perquè, perllà... i nar-hi nant

Jordi Badia i Pujol

Bloc *El clot de les Ànimes*, 09/06/2016

<http://blocs.mesvilaweb.cat/jbadia/2016/06/09/sisplau-esclar-perxo-perqui-perlla-i-nar-hi-nant/>

Formes innecessàries que perjudiquen la unitat de la llengua

La fotografia que encapçala aquest article (gentilesa d'en Jem Cabanes) és feta a Moia. A Moia, com a Callús, com a gran part de les comarques del català central, la gent demana l'hora així: «Quinoré?». Però és la primera vegada que ho veig escrit. La gent ho diu així, però escrit fa riure, no em digueu que no.

Bé, per començar m'agradaria parlar-vos de la forma *sisplau*, divulgada de fa uns quants anys per molts mitjans de comunicació barcelonins. De fet, ja fa més de vint-i-cinc anys que circula. La primera vegada que la vaig veure escrita fou en una oficina de «La Caixa», i després vaig veure que, efectivament, al llibre d'estil d'aquesta entitat (del 1991, dirigit per Joan Solà), hi deia:

si us plau: S'usa amb tractament de vós o amb la segona persona del plural, *vosaltres*. *Si us plau, feu una sola cua. Recolliu la vostra targeta, si us plau.* Amb tractament de *tu* o de *vostè* i amb valor adverbial s'usa **sisplau** (en cap cas *si et plau* o *si li plau*)...

Amén.

El cas és que la forma *sisplau* ha estat qüestionada i cap dels dos grans diccionaris (ni el DIEC ni el de l'Enciclopèdia) no la recullen. Malgrat tot, com dèiem, els mitjans barcelonins l'han imposada en tots els casos, sense diferenciar el «vós» del «tu». Com que això requeria justificació, els *sisplauistes* han hagut d'exhibir algun argument.

El primer és que «si us plau» es fa servir per a adreçar-se a totes les persones, no tan sols a una segona persona del plural; és a dir, que podem dir «Vine, si us plau», però que no diem «Vine, si et plau». És una raó feble, sens dubte. Només cal rumiar una mica per a veure que això també ens passa, per exemple, amb «Déu vos guard», i no se'ns acut pas de canviar-ne la grafia. Dit d'una altra manera: la gramaticalització de l'expressió «Si us plau» no justifica que n'aglutinem els components. Però encara més: per què hem de prohibir «si et plau» o «si li plau» (que [recull](#) un diccionari tan prestigiós com el de l'Enciclopèdia, segurament el més consultat)? Tancar portes a la llengua és minvar-ne la flexibilitat, és [encarcarar-la](#).

La segona raó adduïda és que la pronúncia popular és «sisplau». I això tampoc no és ben cert. No fa pas tants anys, a les Illes Balears es deia «si vos plau», per més que ara s'hi hagi escampat molt i molt «per favor», i no cal que diguem per què. (Si voleu saber-ne més, mireu [aquest article del professor Gabriel Bibiloni](#).) Per tant, per mica d'importància que donem a la unitat i la cohesió de la llengua, hem d'afavorir una forma en què se sentin reconeguts tots els parlants. Per què hem de privar a un valencià o a un mallorquí de dir –o de llegir, si més no– «Veniu, si us plau»? Si volem contrarestar el «per favor» no podem escampar una forma que només reflecteixi el parlar del Principat. Imposar la forma *sisplau* a tot el domini és com si volguéssim imposar-hi *pro* (en compte de *però*), *safreig*, *tronja*, *Tresa*, *escarbat*... i *nar-hi nant*.

Però encara hi ha més raons. Molts parlants principatins tenen al cap que, tot i pronunciar *sisplau*, diuen «si us plau». M'explicaré. No heu sentit mai aquell diàleg en què l'un diu «Passa'm això, si us plau», i l'altre respon, per fer una gràcia, «I si no em plau?» Si escrivim *sisplau* aquest joc, per exemple, no té sentit.

El cas és que d'ençà que es va començar a escampar la moda del *sisplau*, ho he vist escrit, almenys, de quatre maneres: *si us plau*, *sisplau*, *siusplau* i *si-us-plau*. Creieu que n'hi havia cap necessitat, de confondre la gent d'aquesta manera?

Deixem-ho clar per a tothom: ***sisplau*** no és normatiu. Ara com ara, no és acceptat per l'Institut d'Estudis Catalans.

N'és un cas semblant *esclar*, en compte de **és clar**. Bé, no ben bé «un cas semblant»: és un cas pitjor. Perquè veig que els (mitjans) que fan servir *esclar* van tan enllà que perden de vista la sintaxi i tot.

Si comparem *sisplau* i *esclar* ho entendrem. Els practicants de la forma aglutinada escriuen: «Vés-hi, *sisplau*», però no escriurien mai «Ho heu de fer així, tant *sisplau* com si no us *plau*». En aquest segon cas, com que ja no es tracta d'una locució sinó d'una oració condicional amb tots els *ets* i *uts*, dirien: «Ho heu de fer així, tant si us *plau* com si no us *plau*.»

Doncs els defensors d'*esclar* escriuen aquesta forma enganxada arreu. No tan sols quan equival a un adverbí (sinònim de *naturalment*), sinó també quan és un verb seguit d'un adjectiu amb la funció d'atribut. No diuen únicament «Tot anirà bé, *esclar*», sinó també «*Esclar* que sí». I resulta que, escrit així, ens és prohibit de fer-hi matisos. Per exemple, si volem reforçar-ho amb un «ben» («És ben clar que sí»), com ho fem? O bé, com abans, si volem respondre-hi: «És clar que sí? Doncs potser no és tan clar», és impossible en cas que fem servir *esclar*.

Mireu el trasbals sintàctic que implica aquest canvi: fins ara, als instituts ensenyaven que «És clar que vindrem» era una oració composta en què el subjecte era «que vindrem», el verb principal era «és» i «clar» era l'atribut. D'ara endavant valdrà més que els professors passin de llarg aquestes oracions...

Els defensors de la innovació ens volen fer creure que hi ha una necessitat de diferenciar *esclar* de *és clar*, però això és fal·laç, perquè a la pràctica no es fa pas, aquesta diferència. Vegeu, si no, [aquesta carta de queixa d'un lector](#) d'un diari català. És que voler justificar que s'han de fer servir *esclar* i *és clar* segons el context i la intenció obliga a recórrer a arguments poc consistents, com va demostrar el professor Jaume Corbera en [aquest article](#).

Tot plegat és un intent, diuen, de reflectir la parla del català central (sempre mirant-nos el melic del català central, com si la resta del domini –del país– no hi fos). Però vejam, per simplificar-ho: els francesos escriuen «Au revoir» i pronuncien «Orvuar»; els anglesos escriuen «temperature» i diuen «tèmpritxa». Els centrocatalans no podem escriure «si us *plau*» i dir «*sisplau*»?

Bé, i ja veurem si continua, aquesta llista. De casos en què la «parla real» dels centrocatalans es distancia de la grafia, en tenim qui-sap-los. Quatre exemples caçats al vol aquest matí:

—«Si vols venir, vine. Muda't, *perxò*.»

—«Sempre el veus voltant *perquí* i *perllà*.»

—«Ahir vaig *nar* al gimnàs i estic ben baldada.»

—«Hi *via* més gent que no em pensava.»

Al primer llibre d'estil de Televisió de Catalunya (1995) i als *Criteris lingüístics sobre traducció i doblatge de TVC* (1997) es presenta *esclar* com una «forma col·loquial». El pas al registre formal ha estat una altra imposició. I aquesta manera d'informalitzar la llengua formal no és una degradació, fet i fet?

Quan parles amb els promotors d'aquests invents fan sortir sempre la idea d'innovar i, sobretot, l'afany de «transgredir normes». Disculpeu-me: a mi tot això em sembla poc seriós, pueril i un bon punt perillós. Si volem transgredir, fem-ho a casa i mirem de no prendre mal, però no hauríem de toquejar unilateralment un bé comú, tan important i tan fràgil com la llengua de tots.

Si teniu suggeriments, [podeu deixar un comentari al bloc](#), al final de l'entrada. Però és molt probable que la tramesa falli. Aleshores, us suggereixo que me l'envieu a jbadia16@xtec.cat i m'indiqueu si voleu que el publiqui. Si voleu rebre un avís cada vegada que hi hagi novetats al bloc, digueu-m'ho també per correu. —Jordi Badia i Pujol

3 Sóc radical

Maria Cucurull

El Periòdic (Andorra), 09/06/2016

<http://www.elperiodic.ad/opinio/article/52060/soc-radical>

Tota pedra fa paret, diuen els valencians. Una parèmia molt encertada per mirar amb optimisme l'escenari sociolingüístic que presenta l'estudi *Coneixements i usos lingüístics de la població d'Andorra*. I és que la situació actual de la llengua catalana a casa nostra es pot mirar amb el got mig ple o mig buit. És a dir, podem concloure que el català es troba en una posició més favorable que fa uns anys si tenim en compte el nombre de persones que el tenen com a llengua materna i també els que s'hi identifiquen. Però també cal ser realista i tenir clar que l'espanyol continua sent la llengua més parlada.

Sí, Andorra és un país socialment plurilingüe i tots ens vanem dels avantatges de parlar diverses llengües i, sí, tot suma, però no hem de caure en confusions i que els arbres no ens deixin veure el bosc. Tant important és mantenir el pluri-

lingüisme com augmentar l'ús social de la llengua oficial, tan necessari és obrir-nos al món com preservar la nostra idiosincràsia.

Si mirem els percentatges de l'estudi ho veurem clar de seguida. Per exemple, en el món nocturn l'espanyol guanya la partida per golejada i en els grans magatzems el català també queda relegat a un segon terme. Les excuses sempre són les mateixes... a Andorra hi ha molt de turisme, hi ha molta gent que ve de fora, hem de ser respectuosos... Però i els que vivim aquí? I el respecte cap als catalanoparlants? L'única solució és que ens creiem de debò que la llengua oficial del país és el català i que no és ni minoritària, ni provinciana, ni regional, sinó que és, senzillament, la nostra.

I la nostra és una llengua que necessita protecció perquè durant molt de temps no se l'ha respectada. Cada vegada que un catalanoparlant escriu a les xarxes en una altra llengua per semblar més poliglòt, en realitat ho fa perquè sent que el seu parlar està en un nivell inferior. Cada vegada que canviem de llengua encara que el nostre interlocutor ens entengui, ens estem sotmetent lingüísticament. Normalment, aquest tipus de reflexions es titllen de radicals i certament ho són, perquè apelen a l'arrel, a l'essència i, avui, no ens agraden les singularitats, el món globalitzat és el que està de moda. Però quina diferència hi ha entre demanar que es protegeixi el medi ambient, un edifici patrimoni de la humanitat o una llengua?

Com dèiem al principi 'tota pedra fa paret'. I és una bona notícia que el català es trobi avui en una posició molt més favorable respecte del 2009. Però ara ja no s'hi valen 'granets de sorra', necessitem pedres! Tampoc serveix allò de 'qui dia passa any empeny' ni el 'de mica en mica s'omple la pica', perquè són massa anys fent petits passos. Ara cal treballar en equip i aixecar un pilar ben amunt, ben fort i ben resistent, perquè fer que el català perduri en aquest món globalitzat que tot ho engoleix és cosa de tots, de nosaltres, dels parlants.

4 N. del t.

Magí Camps

La Vanguardia, 13/06/2016

<http://www.lavanguardia.com/vida/20160613/402463654246/n-del-t.html>

La col·lecció *Alfred Hitchcock y los tres investigadores* eren uns llibres que pretenien ser una mica més adults que els d'Enid Blyton, però que tampoc no anaven gaire més enllà. N'hi havia un que era *El misterio del loro tartamudo*. La clau de la història era un loro que repetia constantment la primera frase del monòleg de Hamlet "Ser o no ser", però que quequejava. El joc només es podia entendre en anglès: "To-to-to be or not to-to-to be". Al final, es desvelava que ni l'ocell ni la persona a qui havia sentit la frase eren tartamuts. El loro repetia una combinació de números i lletres a base de tres dosos, *two* en anglès, mot que té la mateixa pronúncia que *to*: 222 B. Malgrat la nota del traductor, no era fàcil que la canalla que llegia aquells llibres entengués el joc de paraules.

He recordat el loro quec arran dels problemes amb què s'han trobat els traductors de l'última temporada de *Joc de trons* amb el nom d'un dels personatges, Hodor. A les acaballes de la sèrie, ara que Girona ja és port de mar, resulta que s'hi descobreix que el nom en qüestió és una contracció de "hold the door" (aguanta la porta). I aquest joc de paraules és bàsic per entendre el desenllaç del cinquè capítol, tal com explicava en aquestes mateixes pàgines Pere Solà Gimferrer.

Sovint a la ficció trobem personatges que els creadors han batejat amb noms que denoten aspectes del seu caràcter; són els aptònims. Màrius Serra ens n'il·lustra sovint, especialment amb persones de carn i ossos que són agraciades amb noms que, d'alguna manera, els acaben predestinant, com ara la família japonesa Tanooka, que va deixar el nen abandonat en un bosc perquè no feia bondat. Els traductors en molts casos se'n surten. De vegades, però, es passen de frenada i tradueixen noms que no caldria, com passava en castellà durant el franquisme. Tot i que Hernández y Fernández és una formidable adaptació dels policies Dupond i Dupont de les aventures de Tintín, avui no es traduirien. I encara hi ha un tercer cas: quan el traductor no hi veu el joc i no en fa cap adaptació.

El que demostra el cas de Hodor és que les notes del traductor no serveixen en el suport audiovisual i tampoc en els subtítols. Així, en cada llengua de doblatge han fet mans i mànigues per trobar solucions potables al joc de paraules de

Hodor. Quan surti el volum de la sisena temporada, ara que la telesèrie ha avançat els llibres de George R.R. Martin, si volen podran fer servir una nota a peu de pàgina i avall.

Però una nota del traductor (N. del t.) sempre és una renúncia. La solució més noble és cremar-se les celles i prescindir de les notes. Carme Geronès, una traductora amb molts anys de guerra a l'esquena, ho resumeix així: “Quan el traductor fa servir una nota, està fent palès el seu fracàs”.

5 Els castellanismes de la ràdio i la televisió públiques de Catalunya

Gabriel Bibiloni

El blog de Gabriel Bibiloni, 08/06/2016

<http://bibiloni.cat/blog/?p=2419>

Els mitjans públics que depenen de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (TV3, Canal 33, Catalunya Ràdio, etc.) s'ajusten a un model de llengua definit en el portal *És a dir* (esadir.cat), que fa poc ha celebrat deu anys, entre acaronaments dels directius de l'ens i de l'Institut d'Estudis Catalans. Aquest model s'inscriu en una certa línia ideològica —iniciada amb el mateix naixement dels grans mitjans en català— que treballa per a vehicular un català acostat al col·loquial de cada lloc, en aquest cas de Barcelona, i «recuperar» una «llengua real» que anava transformant-se i agafant una forma més nacional en virtut del projecte estandarditzador engegat al començament del segle XX. Un dels elements principals que conformen la «realitat» d'aquesta llengua «real» són els hispanismes de tota mena que són resultat d'uns quants segles de subordinació; i un dels elements centrals d'aquell projecte estandarditzador era la reversió de la hispanització en la mesura en què en cada moment fos possible.

El model lingüístic formalitzat a l'*És a dir* es declara seguidor de la normativa de l'Institut d'Estudis Catalans, cosa a què, d'altra banda, no pot escapar, perquè la llei 8/1991 de 2 de maig sobre l'autoritat lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans l'obliga a seguir aquesta autoritat. Tanmateix, els responsables d'aquest manual d'estil s'aparten considerablement de la normativa de l'Institut, un fet segurament inadvertit per la major part de la població i, fins i tot, per molts dels qui acaronaren el web en el seu desè aniversari. Això s'afegeix al fet que els

qui controlen la llengua d'aquests mitjans apliquen el principi segons el qual entre dues paraules acceptades per la normativa, una de les quals és un hispanisme, s'usa sistemàticament aquesta i no l'alternativa genuïna. Això ha exclòs de la llengua d'aquests mitjans paraules preferides per la tradició estandarditzadora precedent o considerades preferents en el mateix diccionari normatiu, com *cercar*, *signar*, *vaccinar*, etc. La conseqüència de tot és un model lingüístic que sintonitza més amb el procés d'hispanització del català que amb l'elaboració fabriana de la llengua que anava assolint uns resultats magnífics, malgrat el desastre de la dictadura franquista.

En aquest petit treball analitzam la part del lèxic. En el portal n'hi ha més de quatre mil entrades, una bona part de les quals fan referència a qüestions encara «no resoltes» per l'autoritat acadèmica. S'hi proposen, d'una banda, solucions que no tenen cap problema per a ser utilitzades en català i, d'una altra banda, hispanismes «reals» per als quals l'autoritat acadèmica podria proposar una alternativa. Tanmateix, a banda dels punts «no resolts», en molts de casos els autors del portal admeten —ço és, promouen en uns mitjans públics— multitud de castellanismes clarament rebutjats per la normativa, a partir dels seus gustos i de la seva ideologia. L'etiqueta que fan servir sistemàticament —*no recollit al DIEC*— no és innocent: posa l'accent en la idea de cosa no resolta, i que els lingüistes dels mitjans de comunicació han de resoldre, l'encertin o no, i dissimula aquella voluntat de fer passar les pròpies preferències per davant una normativa que ve d'un gran consens social.

Aquí no volem fer cap valoració de les solucions adoptades pel diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans. Tampoc no pretenem donar una solució a les qüestions que no resol el DIEC, sobretot pel que fa a un bon nombre d'expressions o locucions, que es poden resoldre de maneres diverses. A les taules que vénen a continuació només volem mostrar l'abast de la discrepància entre aquest diccionari i allò que es promou en la que es considera la ràdio i la televisió nacionals de Catalunya.

Hispanisme promogut per CCMA	Forma normativa
a contracorrent	contra corrent
a contrarrellotge	contra rellotge
a jutjar per	tenint en compte, etc.
a l'espera de	en espera de
a l'última [estar a l'última]	[diverses]
a menys que	llevat que

Hispanisme promogut per CCMA	Forma normativa
abanderat	banderer
acabar amb [posar fi]	[diverses]
accidental [càrrec]	provisional
aguantar el tipus	guardar la sang freda, etc.
al complet	complet
al moment	en un moment, a l'instant
al respecte	respecte a això, etc.
al seu pas per	quan passa per
alcaldable	aspirant/candidat a batlle
altell	entresolat, sostremort
anar a menys	decaure, minvar, etc.
anar de compres	anar a comprar
anar de rebaixes	anar a les rebaixes
anar de [anar de llest]	presumir de llest, etc.
anar per lliure	per compte propi, etc.
anorèxic	anorèctic
apel·lar [transitiu]	apel·lar [intransitiu]
apoplèxic	apoplèctic
aport [ex. aport energètic]	aportació
apreci	estima
aprofitar [intransitiu]	aprofitar [transitiu]
armamentístic	armamentista
arriscar [intransitiu]	arriscar [pronominal]
asfaltat	asfaltatge
auspiciar	protegir, patrocinar, etc.
avistar	veure, ullar, apercebre, etc.
avistament	visió, etc.
avortar [transitiu]	fer avortar
banderí	banderó
barco	vaixell
berenar [transitiu: b. truita]	berenar de truita
biombo	mampara
bodega	celler
bombeig	bombatge
bombejar	bombar
botar [tr.: botar la pilota]	fer botar
botellón	—

Hispanisme promogut per CCMA	Forma normativa
bronca	esbroncada
burlar [transitiu]	esquivar
caixa tonta	—
cana	cabell blanc
canós -a	amb cabells blancs
carpetovetònic	—
casc	àrea urbana
caspós	antiquat, ranci, etc.
cerca i captura	crida i cerca
cessar [transitiu]	destituir
cita	citació
clonació	clonatge
cobrar-se [p.e. vides]	segar [vides]
coixera	coixesa
colar [ser creïble]	ser creïble, passar [això no passa]
col·lisionar	col·lidir

[Llegiu-ne la continuació al blog de l'autor](#)

6 Pompeu Fabra, l'autoritat admirada pel valencianisme (ressenya)

Toni Barceló

Blog *Acció Cultural dels Països Catalans*, 12/06/2016

<https://culturaipais.blogspot.com.es/2016/06/ressenya-pompeu-fabra-lautoritat.html>

**Vicent Pitarch, *Pompeu Fabra, l'autoritat admirada pel valencianisme*
Benassal: Fundació Carles Salvador, 2011**

A la llum de l'actual situació de la cultura i la política del País Valencià, podríem sentir-nos temptats a pensar que, en certa manera, el fabrisme i el valencianisme no només són corrents distants sinó fins i tot oposats. Però potser un recorregut històric podria persuadir-nos que en realitat l'obra i la figura de Pompeu Fabra exerciren una influència sobre aquest moviment que en condicionà

la configuració. Hi ha multitud de referències a l'autoritat científica i moral de què gaudia Mestre Fabra entre els valencianistes de preguerra, i aquesta obra ofereix una antologia breu de documents i testimonis que proven aquesta connexió.

El filòleg i sociolingüista Vicent Pitarch i Almela (Vila-real, Plana Baixa, 1942) fou dirigent de la formació política Esquerra Independent de Castelló i portaveu de la coalició Unitat del Poble Valencià, i entre d'altres càrrecs en l'actualitat ostenta el de vicepresident de la Fundació Carles Salvador, que ha estat l'encarregada d'editar la present obra. És autor d'altres títols sobre temes relacionats amb la llengua, la cultura i la identitat al País Valencià, com *Defensa de l'idioma* (1972), *Reflexió crítica sobre la llei d'ús i ensenyament del valencià* (1984), *Fets i ficcions. Llenguatge i desequilibris socials* (1988), *Parlar i (con)viure al País Valencià* (1994), *Control lingüístic o caos* (1996), *Les Normes de Castelló. Textos i contextos* (2002).

Pompeu Fabra, l'autoritat admirada pel valencianisme es divideix en quatre blocs precedits d'una presentació i seguits d'un apartat de conclusions. L'autor enceta l'obra assenyalant l'objectiu de confirmar «la influència decisiva de Pompeu Fabra damunt el valencianisme» (p. 7), proposta que el lector ja reconeix en el títol. En els quatre capítols principals, Pitarch explica l'origen i les característiques del valencianisme, parla sobre el Mestre i la seva escola, reflexiona al voltant de la importància del cèlebre text fabrià del 1918 i construeix un pont de cent anys entre els valencianistes del primer terç del segle XX i els d'avui. Completen el volum una secció d'annexos, una bibliografia i un índex onomàstic.

En el primer capítol, “Aproximació al valencianisme”, l'autor defineix el valencianisme i enumera un seguit d'organitzacions culturals i polítiques vinculades als orígens d'aquest moviment. També incideix en dos elements que el caracteritzen: en primer lloc, el compromís amb la llengua del país; i en segon lloc, el paper de Catalunya com a exemple de referència.

“L'autoritat d'una obra decisiva”, el segon capítol, reflecteix l'acceptació que tengué l'obra fabriana entre els valencianistes de preguerra com a model de normativització de la llengua a causa del seu prestigi i rigor científics. L'autor prova aquesta tesi tot relacionant una àmplia nòmina de personatges, entitats i publicacions valencianistes favorables al fabrisme.

La famosa exhortació publicada a la revista *Nostra Parla* el 1918 és “El text insígnia” a què es refereix el títol del tercer capítol. Pitarch hi comenta alguns aspectes textuais i d'interès filològic, però a més –i en la línia del que es revela

com la seva metodologia general per a l'obra— convoca diversos documents ordenats cronològicament que mostren l'impacte que el text tengué al si del valencianisme.

Finalment, en el capítol intitulat “Fabra i el valencianisme de la resistència”, l'autor fa un recorregut a través d'un seguit d'esdeveniments relacionats amb la figura de Pompeu Fabra que se celebraren durant el franquisme, i que considera una demostració del valor que els valencianistes atorgaven al Mestre. De fet, *Pompeu Fabra, l'autoritat admirada pel valencianisme* es pot considerar l'homenatge personal que dedica Pitarch al Mestre en el marc d'aquesta tradició amb motiu de «les commemoracions dels centenaris de la Secció Filològica (SF, 2011) i de les Normes Ortogràfiques de l'IEC (2013), sense oblidar que al bell mig hi tenim el vuitantè aniversari (2012) de les Normes de Castelló» (p. 9).

Pitarch construeix l'obra sobre el següent esquema sil·lògic: a) el valencianisme està compromès amb la llengua del país; i b) l'obra de Pompeu Fabra és el referent quant a la codificació del català; per tant, c) el valencianisme assumeix l'autoritat de Fabra. Seguidament destacaré tres informacions adduïdes per l'autor que donen força solidesa a la tesi que defensa.

La primera és la importància que adquirí el text «La tasca dels escriptors valencians i balears» entre tots els sectors valencianistes. El «text insígnia» conté una síntesi clara i vitalista de la doctrina fabriana, que se centra en la necessitat d'un procés de depuració de la llengua catalana, n'exposa succintament la metodologia i assenyala els actors que l'han de portar a terme. No tengué una repercussió immediata a causa de l'abast minoritari de la publicació en la qual aparegué, però va ser inclòs erròniament com a cloenda en el recull *Converses filològiques* uns anys més tard, fet que sí que contribuí a la seva difusió. El lector en trobarà una reproducció a la secció d'annexos (p. 95-96).

Una segona fita significativa adduïda per Pitarch són les visites que Pompeu Fabra féu al País Valencià. El seu tarannà «definit per la prudència i la cautela [...] podia encomanar la sensació que Fabra era vist més aviat distant de la situació sociocultural valenciana», però ans al contrari Mestre Fabra experimentava «una sensibilitat notable envers la realitat social del País Valencià» (p. 8). Voldria remarcar el valor que l'autor dóna a la visita que s'esdevingué el 1935, que entre d'altres llocs portà Fabra juntament amb Joan Coromines, Ramon Aramon i Josep Maria de Casacuberta a la seu d'Acció Valenciana (la imatge de portada és una fotografia d'aquesta trobada dels ambaixadors de la Secció Filològica de l'IEC amb algunes figures representatives del valencianisme com Adolf Pizcueta i Carles Salvador). Fets d'aquest tipus provarien no solament

l'autoritat atorgada a Fabra, sinó també la relació de correspondència entre principatins i valencians.

Finalment, l'última fita remarcable de què vull parlar és la publicació de les Normes de Castelló l'any 1932. Tant l'acollida de l'exhortació com les visites de Pompeu Fabra al País Valencià tal vegada no són una demostració tan ferma de la veritable influència del fabrisme sobre el valencianisme. L'interès per la doctrina fabriana, per una banda, i les visites del Mestre, per una altra, podrien explicar-se separatament per motius altres que l'acceptació plena del fabrisme lingüístic i polític, però aquests dos elements combinats amb el fet que les Normes varen ser elaborades seguint els preceptes de l'IEC corroboren la tesi de Pitarch. Malauradament, l'autor aprofundeix en els dos primers aspectes però en lloc de dedicar un merescut i detallat capítol a la importància capital que tenen l'elaboració i la publicació d'aquest document tan sols en fa algunes mencions superficials disperses. Per tal d'omplir aquest buit el lector pot recórrer a algun dels treballs que l'autor ha dedicat a aquesta qüestió.

A l'apartat d'annexos, el lector també hi podrà trobar textos apareguts en publicacions com *Taula de lletres valencianes*, *La Veu de Catalunya*, *Timó* i *El Poble Valencià*, i cartes, apunts i altres tipus de materials que complementen i il·lustren encertadament l'assumpte del llibre. Trob a faltar més referències a aquests annexos en el desenvolupament de l'obra, les quals pràcticament hi apareixen concentrades cap al final. D'altra banda, l'índex onomàstic és prou complet i força útil, però pens que un índex temàtic no hauria estat sobrer.

En suma, l'últim treball de Vicent Pitarch és una obra escrita amb un llenguatge assequible però rigorós, molt proper al llenguatge periodístic, que demostra allò que es proposa: la connexió entre el fabrisme i el valencianisme de preguerra. En paraules de Joan Fuster, «També al País Valencià ha guanyat Pompeu Fabra la seva batalla» (p. 118), però com altrament manifesta l'autor, encara «tenim pendent d'avaluar les dimensions del seu impacte dins l'àmbit concret del País Valencià d'avui» (p. 7). Estic convençut que un excés d'optimisme en aquest punt comportaria conseqüències nefastes a la salut de la llengua i la cultura comunes de la catalanitat, i per això crec que les raons que el lector trobarà en aquesta obra el convidaran a dedicar-hi una més que necessària reflexió crítica.

7 Els substantius postverbals en -e

Lluís Marquet

Llengua Nacional, núm. 68, III trimestre del 2009

En un article anterior vam comentar el cas del substantiu *informe*, i dèiem que en català calia rebutjar-lo perquè no és de cap manera un derivat català del verb *informar* sinó que es tracta d'un castellanisme clar.^[1] Alhora afirmàvem que aquest pretès sufix -e no és propi del català per a formar postverbals, però vam deixar-ne l'exposició detallada per a un altre article. Aquí volem aprofundir el tema i analitzar-lo d'una manera general.

Ens ajuda moltíssim per a la nostra anàlisi l'article de Gabriel Bibiloni [«Una paraula amb mals informes»](#), aparegut a *L'Espira*, suplement del *Diari de Balears*, 28 de juny del 2008. També hem trobat informació útil en la *Gramàtica Catalana (referida especialment a les Illes Balears)* de F. de B. Moll, Raixa, 1968, p. 236.

Com ja hem dit, no creiem que el sufix -e sigui genuí com a creador de derivats postverbals. Els pocs d'aquests mots en -e que hi ha en català són sempre antics i no tots s'han format a partir del verb. El *Diccionari general* de Fabra en recull molt pocs: *compte*, *conte*, *encontre*, etc. Contràriament, en castellà són molt abundants. Com és prou sabut, el castellà fa servir abundantment aquest recurs de derivació de noms a partir de verbs, mitjançant el sufix -e: *acuse*, *embarque*, *arranque*, *cruce*, *empalme*, *roce*, *goce*, *enjuague*, *apriete*, *cierre*, *saque*, *empuje*, *desfile*, *despeje*, *destape*, *desarme*, etc. Cal observar que els equivalents de tots aquests mots no acaben mai en e en català. Fins i tot en el cas de coincidir els verbs en totes dues llengües, nosaltres solem formar els substantius amb alguna terminació més pròpia de la nostra llengua: els sufixos generals propis de la formació de noms -*ment*, -*ció*, -*atge*, -*ada*, etc. Sense oblidar que en català hi ha també postverbals masculins, que en general no posposen cap morfema al radical verbal. Uns quants d'aquests, però, acaben en -e i són els que convé analitzar.

El *Diccionari general* només recull uns pocs noms d'aquests acabats en -e. I la majoria no són pròpiament derivats del verb; d'aquests, amb prou feines n'hi ha una dotzena, fàcilment justificables.

Podem dir que tots aquests mots acabats en -e són bàsicament de dues menes:

1) Els etimològics: *compte*, *acapte*, *delme*, *pacte*, *rapte*, etc. Per tant, aquests no són formacions catalanes a partir de verbs. En tot cas, és el verb el derivat (quan no ve directament del llatí, com *comptar*, de *computare*).

2) Els postverbals que prenen una e final de suport a causa de la inviabilitat de fer acabar un mot en un grup consonàntic insòlit: *encontre*, *tracte*, *dubte*. *blasme*, *empre*, *tempre*, *repte*, *xiscle*. Aquest punt s'explica molt bé en l'article de Bibiloni i també en parla Moll en la gramàtica esmentada.

Aclarim una mica aquest punt. Segons la forma del verb, si el radical verbal acaba en un grup consonàntic inviable (la primera de les quals consonants acostuma a ésser una oclusiva), el postverbal demana una vocal de suport; aquest és el cas dels derivats de *dubtar*, *tractar*, *encontrar*, etc. Els postverbals corresponents necessiten una vocal final, i aquesta vocal és una e. Així *dubt*, *tract*, *encontr*, *xisc*, etc., es transformen en *dubte*, *tracte*, *encontre*, *xiscle*, etc. Però en alguns casos la vocal és una o: *esguerro*.

Això no queda prou ben explicat en les gramàtiques catalanes, malgrat que la idea hi és. Així Fabra en la Gramàtica de 1912 (§ 178, p. 245) diu: «A semejanza del castellano, el catalán posee un gran número de substantivos derivados de verbos sin la adición de sufijo alguno», i tot seguit dóna una llarga llista d'exemples masculins i una altra de femenins, sense comentar per què alguns dels masculins prenen una vocal final. En la Gramàtica de 1956 (§ 145, p. 129) ho especifica millor: «...hi ha, encara, trets d'un verb sense l'ajut de cap sufix, un gran nombre de noms (dits postverbals), masculins els uns, femenins els altres, que consisteixen en el radical del verb, nu o augmentat d'una e o d'una o els masculins (ex.: *encalç*, de *encalçar*; *encontre*, de *encontrar*; *esguerro*, de *esguerrar*) i augmentat d'una a els femenins (ex.: *conversa*, de *conversar*).»

Tot això que hem exposat ens permet d'arribar a la següent conclusió:

La formació dels postverbals en català es regeix per les següents regles:

- a) Els postverbals masculins es formen per derivació regressiva en general sense cap morfema. Alguns (molt pocs) prenen excepcionalment una vocal final de suport, ja sigui una -o (*esguerro*) o més sovint una -e (els que hem dit).
- b) Els postverbals femenins es formen afegint una -a al radical: *compra*, *conversa*, *defensa*, *millora*, *eixampla*...

Diguem encara que els equivalents castellans dels postverbals catalans en -e no acaben mai en -e, sinó en -o (*encuentro*, *trato*, *reto*, *cuento*, etc.) i algun en -a (*duda*).

Per tant, tenint en compte el que hem dit més amunt, resulta prou clar que no hi ha mai coincidència en català i en castellà de postverbals en -e. Així, la coincidència del mot *informe* en les dues llengües és un motiu més per a considerar *informe* del tot anòmal en català. Podríem esmentar també el mot *eixample* (cast. *ensanche*), substantiu completament rebutjable en català com a derivat postverbal del verb *eixamplar*, que no figura en el Fabra i que tan sols ha estat acceptat en diccionaris més recents.

Queda, doncs, prou clar que de cap de les maneres els masculins no es formen amb el morfema -e (fora dels casos esmentats en què aquesta e no és pròpiament un sufix sinó una vocal de suport). Dit d'una altra manera: la formació de postverbals mitjançant el morfema -e (pròpia del castellà i molt abundant en aquesta llengua) és inexistent en català.

[1] «Sobre el substantiu *informe*». *Llengua Nacional*, 61, III trimestre del 2006.

8 Estudis Romànics

Sumari del volum 38, any 2016

Feu clic [aquí](#) per comprar la revista

http://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do?moduleName=revistes_cientifiques&subModuleName&idColleccio=42

Visiteu [aquest enllaç per veure el sumari complet](#) del volum i accedir als diversos articles en format PDF. **Alguns** dels articles publicats són aquests:

- [Variació intralingüística en la categorització i l'etiquetatge de les parts del cos en català: una reflexió metodològica](#). Carla Ferrerós Pagès
- [La pronunciació de llatinismes i d'italianismes en el *Diccionari ortogràfic i de pronúncia*](#). David Paloma, Mònica Montserrat
- [Estudis de pragmàtica i anàlisi del discurs sobre la llengua catalana: un repàs de l'etapa 1997-2012](#). Lluís Payrató
- [Els pronoms febles del rossellonès: formes superficials i formes subjacents](#). Gemma Gómez Duran
- [Les rondalles sobre els mesos de gener, febrer, març i abril a la tradició catalana](#). Caterina Valriu Llinàs

- [Refranys dels pobles dels Països Catalans](#). Víctor Pàmies i Riudor
- [Noms de plantes, una font d'estudis lingüístics](#). Joan Veny i Clar
- [La nomenclatura botànica i els noms catalans de les plantes. Reflexions a propòsit d'un recull de fitònims](#). Josep Vigo i Bonada; Joan Vallès Xirau
- [El model lingüístic educatiu a Catalunya. Crònica glotopolítica d'una involució](#). Miquel Àngel Pradilla Cardona

9 Enllaços

- ▶ Òscar Adamuz, ["L'ensenyament en català a la Franja. Hi ha vida després del LAPAO?"](#) (*Racó Català*, 16/06/2016)
- ▶ ["L'AVL adjudica per 89.960 euros la impressió i enquadernació del Diccionari Normatiu"](#) (*El Punt Avui*, 17/06/2016)
- ▶ Moisés Pérez, ["Clam pel requisit lingüístic a la funció pública"](#) (*El Temps*, 14/06/2016). Escola Valenciana es manifesta per tercera vegada davant les Corts Valencianes per reclamar l'acreditació de la competència lingüística del català a tots els treballadors de l'administració.
- ▶ ["Amàlia Garrigós demana la reciprocitat total dels mitjans audiovisuals en llengua catalana a tots els territoris del domini lingüístic"](#) (vídeo) (*La Veu del País Valencià*, 06/06/2016)
- ▶ Avel·lí Flors-Mas, ["Més enllà del disseny: l'impacte de les pràctiques lingüístiques a l'aula en el desplegament del 'model de línies' al País Valencià"](#) (blog de la *Revista de Llengua i Dret*, 09/06/2016)
- ▶ Vanessa Bretxa, ["Trajectòries sociolingüístiques en la transició educativa"](#) (*Revista de Llengua i Dret*, núm. 65, juny de 2016)
- ▶ El Correllengua 2016 arrenca aquest **dissabte 9 de juliol** a Canet de Mar. La Coordinadora d'Associacions per la Llengua Catalana (CAL) encetarà la [vintena edició del Correllengua](#), enguany dedicat a l'escriptora i periodista Montserrat Roig.